

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра культурології та хореографічного мистецтва

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної і
навчальної роботи та рекрутації
проф. Гаврилюк С. В. _____
Протокол № __ від _____ 2018 р.

ПРОГРАМА
вибіркової навчальної дисципліни

СОЦІОКУЛЬТУРНІ ПРОЦЕСИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

підготовки магістра

галузі знань 03 Гуманітарні науки

спеціальності 034 Культурологія

освітньої програми Культурологія

Програма навчальної дисципліни «Соціокультурні процеси в сучасній Україні» підготовки магістра галузі знань 03 Гуманітарні науки, спеціальності 034 Культурологія, за освітньої програмою Культурологія.

Розробник: Сохацька Оксана Анастасіївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри культурології та хореографічного мистецтва

Рецензент: Кондратик Ольга Василівна, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії та релігієзнавства

Програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри культурології та хореографічного мистецтва

протокол № ____ від _____ 2018р.

Завідувач кафедри: Головей В. Ю.

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією факультету культури і мистецтв

протокол № ____ від _____ 2018 р.

Голова науково-методичної
комісії факультету культури і мистецтв

Каленюк О. М.

**Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки**

протокол № ____ від _____ 2018 р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Денна форма навчання

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	03 Гуманітарні науки 034 Культурологія ОП Культурологія магістр	Вибіркова
Кількість годин/кредитів 120/4		Рік навчання 5
		Семестр 9
		Лекції 28 год.
		Практичні (семінарські) 26 год. Лабораторні ____ год. Індивідуальні ____ год.
		Самостійна робота 58 год.
ІНДЗ: <u>немає</u>		Консультації 8 год.
		Форма контролю: екзамен

Заочна форма навчання

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Заочна форма навчання	03 Гуманітарні науки 034 Культурологія ОП Культурологія магістр	Вибіркова
Кількість годин/кредитів 120/4		Рік навчання 6
		Семестри 11
		Лекції 10 год.
		Практичні (семінарські) 8 год.
ІНДЗ: немає		Самостійна робота 188 год.
		Консультації 14 год.
		Форма контролю: екзамен 11 семестр

2. АНОТАЦІЯ КУРСУ

Програма навчальної дисципліни «Соціокультурні процеси в сучасній Україні» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістра спеціальності 034 Культурологія.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є особливості розвитку соціокультурного процесу в сучасній Україні.

Метою курсу «Соціокультурні процеси в сучасній Україні» є формування у студентів теоретико-світоглядних основ розуміння фундаментальних соціокультурних процесів історичної специфіки національної культурної традиції та актуальних тенденцій сучасних соціокультурних трансформацій в Україні.

Завдання курсу «Соціокультурні процеси в сучасній Україні» полягає в ознайомленні студентів із сучасними аспектами становлення соціокультурних процесів, що відбуваються в Україні, виходячи з особливостей функціонування соціокультурного простору сьогодення в контексті розвитку як історично-традиційних структур, так і постмодерних трансформацій,

специфіки формування української національної ідентичності та змісту національної ідеї на сучасному етапі соціокультурного розвитку, а також актуалізації принципів інформаційного суспільства, руху до «нової екологічної парадигми», визначення аксіологічних вимірів сучасного українського суспільства.

Програмою передбачається наявність у студентів базової освіти з таких навчальних дисциплін як «Історія української культури», «Сучасна українська культура», «Українська культурологічна думка», «Соціальна культурологія», «Політична культура», «Соціологія культури» та інші, тому у підготовці фахівців акцент робиться не на самі знання, а на здатність самостійно мислити під час вирішення завдань, уміти застосовувати отримані знання. Це вимагає від викладачів уміння володіти складною технікою керування, мисленням студентів, мати здатність будувати проблемні ситуації, стимулювати пізнавальну активність тих, кого навчають.

3. КОМПЕТЕНЦІЇ

До кінця навчання студенти будуть компетентними у таких питаннях:

Здатність:

оперувати основними концептами постмодерні стичних практик та їх термінологічною диференціацією;

знати історичні передумови та сучасні тенденції формування соціокультурного простору в Україні;

розуміти специфіку становлення характерології українців та особливості національного характеру, а також зміст поняття української ментальності в нових соціокультурних умовах;

визначати особливості формування в сучасному українському соціокультурному просторі етнічної та національної ідентичності, їх характерні риси та репрезентативні ознаки; окреслити концептуальні засади та основні пріоритети визначення геополітичних пріоритетів України;

аналізувати історико-культурний аспект становлення нової соціокультурної реальності в Україні та виокремлювати її основні світоглядні домінанти сьогодення; обґрунтувати позаконтекстуальність теорії і практики постмодернізму на українському соціокультурному ґрунті;

окреслити внутрішньоментальні та соціальні виміри української національної ідеї на сучасному етапі формування нової соціокультурної реальності;

визначати соціокультурний контекст формування ціннісних орієнтацій сучасного українського суспільства;

пояснити особливості побудови демократичного громадянського суспільства в Україні та проблемні сфери його втілення;

аналізувати основні сценарії розвитку українського суспільства: «східний», «західний» та «національний» варіанти;

характеризувати становище України в контексті глобальних проблем сучасності і екологічної кризи, демографічних проблем (депопуляція), боротьба за мир тощо;

визначати етнонаціональні особливості та риси характерології українців та їх прояви в умовах творення нової соціокультурної реальності.

Готовність:

використовувати основні аспекти філософсько-культурологічного аналізу глобальних проблем сучасності та їх екстраполяцію та український соціокультурний простір;

аналізувати перспективи розвитку українського соціуму в контексті «кризи ідентичностей», виходячи з домінування в українському соціумі процесів маргіналізації та «манкуртизації» ;

використовувати отримані теоретичні знання на практиці.

Володіння:

основним змістом поняття «українська національна ідея»: історичними та сучасними аспектами інтерпретації поняття;

смісловим визначенням вартостей, цінностей як основи буттєвого самовизначення сучасної української особи, нації;

змістом, характеристиками понять «демократія», «громадянське суспільство», а також особливостями становлення громадянського суспільства в Україні.

4. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Теоретико-світоглядна зумовленість формування національного підґрунтя соціокультурних змін в Україні.

Тема 1. Історичні передумови та характерні риси становлення нової соціокультурної реальності в Україні.

Зумовленість історико-культурологічних особливостей становлення нового соціокультурного простору в Україні: світоглядні й ідейно-теоретичні засади українського модерністичного руху, зміна традиційно-народницької парадигми розвитку української культури поч. ХХ ст. Феномен «Розстріляного Відродження» та його ідейний вплив на соціокультурну ситуацію сьогодення. Дисидентський рух «шістдесятників» та його значення для сучасності. Екстраполяція на український соціокультурний простір ідей представників діаспори.

Специфіка сучасного українського соціокультурного простору та його характерні риси: ліквідація командно-адміністративної вертикалі в управлінні системою культури; «деідеологізація культури»; поява нових суб'єктів культури, діяльність яких пов'язана з недержавними формами культурно-дозвілєвої діяльності; комерціалізація культури. Неусталеність структури української культури у зв'язку з різноманітністю змін і впливів, процесів глобалізації, акультурації тощо.

Соціокультурна реальність характеризується новими відносинами між людьми в цілому (як суб'єктами культури), новими умовами (в тому числі й матеріальними) свого розвитку; лібералізація системи цінностей, норм і правил, культурних потреб і засобів їх задоволення; плюралістична модель соціокультурного розвитку українського суспільства; втрата визначеності та чіткості критеріїв розрізнення еталонної, базової культури; нездатність суспільства чітко розмежувати «культурне» і «некультурне», нівелювання еталонних взірців культури; поява нових соціально-художніх відносин між основними учасниками – суб'єктами художньо-мистецького процесу (між митцем, творчими спілками, публікою, критикою, державою і громадськістю); сучасне культурне життя характеризується новим співвідношенням професійної, самодіяльно-художньої, традиційно-народної та релігійної культури, тобто певною структурною мозаїчністю.

Тема 2. Україна і постмодерна сучасність.

Постмодерн і постмодернізм: термінологічна дефініція. Модерністична традиція раціоналізованого Просвітництва та поліваріативність, полікультуральність, плюралістичність, багатовекторність, діалогічність постмодерного соціокультурного простору («плюралізм дискурсів»): глобалізаційно-цивілізаційні процеси, універсальний гуманізм, відмова від «центризмів», абсолютизація феномену гри, руйнування усталених ієрархій, принцип іронії, відсутність цілісності текстуальних утворень.

Основоположні концепти постмодернізму: «різома» та концепція «культурного номадизму» Ж. Дельоза та Ф. Гватарі; положення «завершення метанаративів» Ж.-Ф. Ліотара; концепція «покірливого постмодерну» Ж. Ліповецького; постструктуралізм М.Фуко, Ж.Лакана; концепція «симулякра» Ж. Бодріяра, теорія деконструкції та текстуальності Ж. Дерріда.

Позаконтекстуальність теорії і практики постмодернізму на українському соціокультурному ґрунті. Особливості «постмодерних трансформацій» в Україні: постмодернізм та соцреалізм. Постсоціалістичний контекст української культури: посттоталітаризм, пострадянське. Культурно-політичні зміни в процесі посткомуністичної трансформації українського суспільства.

Соціокультурний контекст дослідження української реальності у вимірі «пост»: «клонування» західноєвропейських взірців. Відмова від історії та аксіологічна індиферентність – домінанти української «постмодерністсько-культурницької практики».

Тема 3. Етнонаціональні особливості української ментальності в контексті нових соціокультурних умов.

Поняття ментальності. Специфіка української ментальності. Етнонаціональні особливості українського народу та їх прояви в умовах творення нової соціокультурної реальності: інтровертність, сентиментальність, емоційність, естетизм, кордоцентризм, індивідуалізм як світоглядні домінанти українців; перевага рефлексивної світоглядної уставки над предметно-перетворюючою.

Риси характерології українців. Особливості національного характеру: працелюбність, гостинність, потяг до освіти, статичність сімейних стосунків, повага до старших, мужність, здоровий оптимізм. Аналіз негативних рис національного характеру: взаємне непорозуміння, неузгодженість між словом і ділом, відсутність чіткої визначеності, соціальна відмежованість, мрійливість, імпульсивність.

Соціально-адаптивні характеристики ментальності як основа національної єдності. Структура етнічної ментальності: міфологія, фольклор, архетипи (родюча Земля, матір, родина). Релігійно-духовні виміри українського суспільства. Етнокультура українського суспільства у динаміці зовнішніх та внутрішніх тенденцій.

Тема 4. Світоглядні засади формування української національно-культурної ідентичності.

Перспективи розвитку українського соціуму в контексті «кризи ідентичностей»: проблематичність державної, соціальної, ідеологічної та національно-культурної ідентичностей. Національно-культурна ідентичність та два типи соціальних практик: консервативно-ретроспективна модель (ідентифікація зі власною історією, народною культурою) і практика орієнтації «на інших» (самоототожнення з демократичними, «розвинутими» країнами Заходу). Прояви національно-культурної ідентичності в Україні: автентичність чи універсальність.

Проблема ідентичності та національна держава. Національна ідентичність як квінтесенція формування української нації. Суть національної ідентичності: усвідомлення причетності до локально-просторової, демографічної, громадсько-суспільної, мовної, культурної, релігійної спільності.

Формування національно-культурної ідентичності сучасних українців: самоусвідомлення на рівні етносу, народу чи нації. Соціокультурні механізми націєтворення.

Можливість переходу традиційного українського суспільства до постнаціонального, мультикультурного. Проблема збереження етнонаціональних традицій.

Соціальна маргіналізація як форма деструкції національно-культурної ідентичності. «Манкуртизм» як соціальний вияв кризи національної ідентичності.

Тема 5. Національна ідея як вияв буттєвого самоусвідомлення українців у сучасних соціокультурних умовах.

Національна ідея – репрезентанта національної свідомості, духовної єдності та самобутності народу, основа національної спільності, невід’ємний атрибут, інтегратор нації, чинник її життєствердження. Національна ідея як мисленнєво-буттєва форма сприйняття глибинної сутності народу. Національна ідея як внутрішній чинник нації, державність – як зовнішній. Теоретико-історичні засади осмислення національної ідеї: Т. Шевченко, І. Франко, М. Драгоманов, Ю. Бачинський, М. Грушевський, В. Винниченко, Д. Донцов, В. Липинський.

Національна ідея та національна свідомість. Поняття національної самосвідомості. Змістове співвіднесення національної ідеї, національного ідеалу, національного менталітету, національного характеру та національної мови. Феномен націоналізму: pro et contra.

Українська національна ідея та розбудова української самостійної соборної держави. Дві основні конструкції побудови загальноукраїнської національної ідеї (стрижнева та осьова). Провідні стратегії та принципи формування УНІ на сучасному етапі: принцип державності, а не етнічності; формування норм і принципів демократичного громадянського суспільства тощо.

Змістовий модуль 2. Актуальні праксеологічні аспекти творення нового соціокультурного простору в Україні.

Тема 6. Аксиологічні виміри формування нової соціокультурної реальності в Україні.

Цінності як нормативно-телеологічні виміри суспільного буття, форма існування соціальних смислів. Виміри аксіологічної проблематики: соціальні, економічні, політичні, моральні, етичні, філософські, релігійні, які відображають особливості життєдіяльності особи, спільноти, нації. Національні та загальнолюдські цінності.

Бачення цінностей у радянській традиції: здатність явищ чи процесів виступати засобом задоволення потреб та інтересів; значимість речей, явищ, процесів для життєдіяльності соціальних об'єктів. Розуміння західної моделі цінностей: прагматизм, утилітаризм, індивідуалізм.

Буття українського соціуму в контексті кризи системи цінностей та можливість побудови нових аксіологічних орієнтирів. Українська духовна традиція як основа формування ціннісної системи сучасного українського суспільства.

Тема 7. Україна у світлі глобальних проблем сучасності.

Глобальні проблеми сучасності та український контекст. Екологічна криза та науково-технічний прогрес. Необхідність звернення до засадничих принципів «етики відповідальності» («екологічна етика», «біоетика», «біосферна етика», «етика живого»). Подолання імперативів інструментальної, предметно-перетворюючої діяльності та віри у всеохопність категорії «мета – засіб – результат». Нівелювання споживацько-варварського відношення до навколишнього середовища: людина – тільки частина, репрезентант живого.

Ствердження відповідальності як принципу самозбереження та здійснення гуманності на основі справедливості, толерантності та взаємоповаги. Обґрунтування світоглядних засад «нової екологічної парадигми». Проблема збереження біогенетичної основи українського суспільства (Чорнобильська катастрофа). Шляхи вирішення екологічних проблем в Україні.

Україна в контексті глобальних демографічних проблем: депопуляція, старіння населення, скорочення середньої тривалості життя – чинники, через які порушується традиційна система життєзабезпечення нації. Зіставлення демографічного відтворення населення та екологічної кризи, проблеми бідності, негативного стану сфери охорони здоров'я тощо. Проблема урбанізації як нівелювання традиційного укладу та соціальної стратифікації сучасного українського суспільства.

Боротьба за мир у світлі глобальних проблем цивілізаційного розвитку. Екстремізм та тероризм, створення зброї масового знищення, мілітаризація суспільства в контексті загрози виникнення конфліктів на економічній, політичній, релігійній, етнонаціональній, ідеологічній основі.

Тема 8. Становлення громадянського суспільства у нових соціокультурних умовах.

Поняття «громадянське суспільство». Ліберально-демократичні засади формування громадянського суспільства. Громадянське суспільство як здійснення свободи. Громадянське суспільство як сукупність громадських інститутів, які сформовані на добровільній основі та діють на самоврядних засадах у межах Конституції та законів. Громадянське суспільство та реалізація прав і свобод людини.

Ідейні засади громадянського суспільства: концепція індивідуалізму, принцип непорушності приватної власності, ідея місцевого самоврядування.

Трансформаційне українське суспільство: корпоративний диктат держави, а не пріоритет її правового статусу; реалізація вузькокорпоративних, а не національних інтересів; соціально-моральна деградація громадян.

Загальні засадничі пріоритети побудови громадянського суспільства в Україні: наявність розвинутої соціальної структури; створення на ініціативній основі підприємств недержавного сектору (економічна сфера); існування недержавних засобів масової інформації (соціальна сфера); функціонування різноманітних суспільно-політичних об'єднань, партій, діяльність яких спрямована на захист прав та свобод громадян, на збереження базових принципів демократії (політична сфера); свобода думки, слова, совісті, існування механізмів для їх реалізації, для забезпечення можливостей самовираження особи, її духовного розвитку (духовна сфера).

Тема 9. Геополітичні та культурно-національні сценарії розвитку українського суспільства.

Особливості геополітичного становища України. Україна як місток «між Сходом і Заходом». Україна на шляху вибору стратегічних пріоритетів у контексті структурування пострадянського простору.

Інтеграційні процеси сьогодення як титульні концепти української соціокультурної дійсності (ЄС чи ЄЕП?). Основні геополітичні сценарії розвитку: «атлантичний», «євразійський», «федералістський», «національний».

Умови самобутнього розвитку українського суспільства в культурних і соціальних вимірах. Гуманізація українського соціокультурного простору.

Структура навчальної дисципліни.

Назва змістових модулів і тем	Кількість годин						
	Усього	у тому числі					
		Лек.	Практ. (семін.)	Лаб.	Інд.	Сам.ро б.	Кон-сультатції
1	2	3	4	5	6	7	8
Змістовий модуль 1. Теоретико-світоглядна зумовленість формування національного підґрунтя соціокультурних змін в Україні							
Тема 1. Історичні передумови та характерні риси становлення нової соціокультурної реальності в Україні	16	4	1	-	-	10	1
Тема 2. Україна і постмодерна сучасність	12	2	1	-	-	8	1
Тема 3. Етнонаціональні особливості української ментальності в контексті нових соціокультурних умов	16	4	1	-	-	10	1
Тема 4. Світоглядні засади формування української національно-культурної ідентичності	12	2	1	-	-	8	1
Тема 5. Національна ідея як вияв буттєвого	15	4	2			8	1

самоусвідомлення українців у сучасних соціокультурних умовах							
Разом зі змістовим модулем 1.	71	16	6			44	5
Змістовий модуль 2. Актуальні праксеологічні аспекти творення нового соціокультурного простору в Україні							
Тема 6. Аксиологічні виміри формування нової соціокультурної реальності в Україні	13	2	1	-	-	10	-
Тема 7. Україна у світлі глобальних проблем сучасності	12	4	1	-	-	6	1
Тема 8. Становлення громадянського суспільства у нових соціокультурних умовах	10	2	1	-	-	6	1
Тема 9. Геополітичні та культурно-національні сценарії розвитку українського суспільства	14	2	1	-	-	10	1
Разом зі змістовим модулем 2.	49	10	4	-	-	28	3
Усього годин	120	26	10	-	-	76	8

Теми практичних (семінарських) занять

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Історичні віхи та специфіка сучасного етапу формування соціокультурної ситуації сьогодення	1
2	Постмодернізм і/чи «пострадянське», «посттоталітаризм»: український варіант	1
3	Специфіка характерології та світосприйняття українців в умовах творення нової соціокультурної реальності	1
4	Проблема соціально-культурної маргіналізації та формування національної ідентичності	1
5	Соціально-культурологічний та іманентно-ментальний зміст української національної ідеї	2
6	Світоглядно-ціннісні орієнтації української людини та їх екстраполяція на національне буття	1
7	Філософсько-культурологічне підґрунтя глобальних проблем сучасності в Україні (біологічний та соціокультурний контекст)	1
8	Громадянське суспільство та проблемні сфери його розвитку в Україні	1
9	Втілення проектів розвитку українського майбутнього (на основі	1

	аналізу сучасного стану соціокультурної ситуації в Україні)	
	Разом	10

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Історичні передумови та сучасні аспекти становлення нової соціокультурної реальності в Україні	4
2	Україна в контексті смислових вимірів постмодерних трансформацій	4
3	Етнонаціональні особливості та риси характерології українців у нових соціокультурних умовах	4
4	Філософсько-культурологічні засади формування української національно-культурної ідентичності	4
5	Національна ідея як вияв буттєвого самоусвідомлення українців у вимірах нової соціокультурної реальності	4
6	Аксіологічні аспекти формування нової соціокультурної реальності в Україні	4
7	Україна та глобальні проблеми сучасного цивілізаційного розвитку	4
8	Проблемні сфери становлення громадянського суспільства у нових соціокультурних умовах	4
9	Геополітичні сценарії розвитку українського суспільства	4
10	Соціокультурний аналіз елементів сучасної матеріальної культури.	4
11	Соціальна рівність як цінність християнської культури.	4
12	Поняття національно-культурного відродження України та його етапи.	4
13	Сутність глобальної екологічної кризи та її вплив на сучасні соціокультурні процеси.	4
14	Сучасна футурологія про соціокультурні перспективи людини і людства.	4
15	Структурно-антропологічна парадигма дослідження сучасних соціокультурних процесів.	4
16	Оціночні критерії розвитку духовної складової культури.	4
17	Джерела вивчення матеріальної культури.	4
18	Роль технічного розвитку як складова сучасних соціокультурних процесів.	4
19	Українська ментальність як об'єкт соціокультурного аналізу.	4
	Разом	76

6. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОРІМУЮТЬ СТУДЕНТИ:

Поточний контроль (max = 40 балів)									Модульний контроль (max = 60 балів)		Загальна кількість балів
Модуль 1					Модуль 2				Модуль 3		
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2				МКР 1	МКР 2	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	30	30	100
5	5	3	3	5	3	6	5	5			

Поточний контроль рівня знань студентів

Завданням поточного контролю є перевірка ступеня засвоєння студентами вивченого матеріалу, вироблення навчальних та дослідницьких навичок, вміння самостійної роботи над джерелами спроможності їх осмислення і інтерпретації, навичок письмової та усної форми творчого відтворення вивченого матеріалу.

Поточний контроль здійснюється за такими напрямками:

- контроль за систематичністю та активністю роботи на семінарських заняттях;
- контроль за виконанням завдань для самостійного опрацювання поза рамками аудиторних занять;
- контроль за рівнем засвоєння та творчого опрацювання матеріалу у вигляді контрольних завдань;
- контроль за виконанням індивідуального навчально-дослідного завдання.

Модульний контроль здійснюється у формі написання контрольних робіт. На модульну контрольну роботу виносяться питання розглянуті під час вивчення змістового модуля на лекціях, семінарах і самостійно.

Критерії оцінювання

- вміння аналізувати історико-культурний матеріал у традиційному та не-класичному контекстах;
- культура ведення дискусії;
- аргументована власна позиція;
- вміння поєднувати теоретичні ідеї та реальні феномени культури;
- проводити порівняльні характеристики культурних тенденцій в Україні, Європі;
- творче (по можливості, новаторське) осмислення української культури;
- екзистенційне сприйняття тематики і проблематики курсу.

Шкала оцінювання (національна та ECTS)

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національної шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для заліку
90 -100	A	Відмінно	Зараховано
82 - 89	B	Добре	
75 - 81	C		
67 - 74	D	Задовільно	
60 - 66	E		
1 - 59	Fx	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

7. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНУ

Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік.

Перелік екзаменаційних питань до курсу «Соціокультурні процеси в сучасній Україні»:

1. Культурологія як тип сучасної соціокультурної теорії.
2. Основні стадії та тенденції розвитку сучасної культурологічної теорії.
3. Головні парадигми сучасного соціокультурного пізнання.
4. Сутність еволюціоністської парадигми соціокультурного дослідження.
5. Аналіз культурної свідомості в дослідженнях сучасних соціокультурних процесів.
6. Функціоналістська парадигма дослідження сучасних соціокультурних процесів.
7. Структурно-антропологічна парадигма дослідження сучасних соціокультурних процесів.
8. Парадигма “розуміючої соціології” у дослідженні сучасних соціокультурних процесів.
9. Парадигма постмодерну в дослідженні сучасних соціокультурних процесів.
10. Психологічна (психоаналітична) школа культурології та її роль у дослідженні сучасних соціокультурних процесів.
11. Соціальна система та її розвиток: методологія дослідження.
12. Показники рівня розвитку культури.
13. Оціночні критерії розвитку духовної складової культури.
14. Соціальна система як система відносин у соціокультурній сфері.
15. Матеріальна культура як процеси взаємовпливу народів та їхніх культур.
16. Джерела вивчення матеріальної культури.
17. Зміст та структура матеріальної культури впродовж соціокультурного розвитку.
18. Національний характер сучасних матеріальних культур.
19. Взаємозв’язок сучасної матеріальної культури з духовною.
20. Предмет та “предметне поле” дослідження сучасних соціокультурних процесів.
21. Природничий та гуманітарний підходи у дослідженні соціокультурних процесів.
22. Ціннісні орієнтації дослідження сучасних соціокультурних процесів.
23. Характеристики культури, відповідні основним способам її опису.
24. Роль технічного розвитку як складова сучасних соціокультурних процесів.
25. Технічний прогрес та культ техніки у західноєвропейській культурі.
26. Техніка як культурна цінність сучасної цивілізації. Суперечності технічного прогресу.
27. Специфіка сучасної антропосфери.
28. Проблеми культурологічної взаємодії антропосфери з екосистемами.
29. Сутність глобальної екологічної кризи та її вплив на сучасні соціокультурні процеси.
30. Основні парадигми сучасної екологічної культури. Специфіка української екологічної культури.
31. Соціальна нерівність як проблема і наслідок розвитку культури. Природна і культурна нерівність.
32. Натуралістичний та культурологічний підходи до проблеми соціальної нерівності.
33. Проблеми соціальної рівності в умовах кризи індустріальної цивілізації.
34. Соціально-політичні підвалини формування сучасної української соціокультурної ситуації.
35. Українська ментальність як об’єкт соціокультурного аналізу.
36. Соціокультурні особливості українського національного характеру.
37. Українська культура XX століття як феномен та основа сучасного стану.
38. Філософія та нація, їх взаємозв’язок та взаємозалежність.
39. Українська культура та наслідки тоталітаризму.
40. Проблема відродження української культури як проблема оновлення культурних цінностей.
41. Освіта як ключ до національно-культурного відродження.

42. Сучасна освіта в Україні: проблема відродження соціокультурних цінностей.
43. Соціокультурні пріоритети сучасної вищої освіти в Україні.
44. Проблеми поліконфесійності в сучасній українській культурі.
45. “Масова культура” у сучасних соціокультурних процесах в Україні.
46. Загальнолюдське та корпоративне у соціокультурних процесах сучасної України.
47. Сучасна футурологія про соціокультурні перспективи людини і людства.

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Андрущенко В., Губерський Л., Михальченко М. Культура. Ідеологія Особистість: Методолого-світоглядний аналіз. – К.: Знання України, 2002.
2. Антонович В. Три національні типи народні // Твори. – К.: ВУАН, 1932. – Т.1.
3. Багрянний І. Національна ідея та націоналізм // Сучасність. – 1992. – № 4.
4. Булгаков В.А. Проблеми вибору геополітичної стратегії України // Трибуна. – 2000. – № 9.-10.
5. Винниченко В. Відродження нації: У 3 ч. – К.: Вид-во політ. літ-ри України, 1990.
6. Вілсон Е. Національна ідентичність в Україні // Політична думка. – 1999. – № 3.
7. Власюк О. С., Крисаченко В. С., Степико М. Т. та ін. Український соціум / За ред. В. С. Крисаченка. – К.: Знання України, 2005.
8. Габермас Ю. Громадянство і національна ідентичність // Умови громадянства. – К.: Український Центр духовної культури, 2005.
9. Гаврилишин Б. Дороговкази в майбутнє: До ефективних суспільств: Доповідь Римському клубові: Пер. з англ. – К.: Основи, 1993.
10. Глобалізація, Європейський Союз та Україна. Незалежний культурологічний часопис «І». – 2001. – № 19.
11. Грабовський С. Постмодерний дискурс і кризове буття людини // Незалежний культурологічний часопис «І». – 2002. – № 26.
12. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної української нації XIX – XX ст. – 2-е вид. – К.: Генеза, 2000.
13. Громадянське суспільство – Україна 2001. Незалежний культурологічний часопис «І». – 2001. – № 21.
14. Грушевський М. Хто такі українці і чого вони хочуть. – К.: Знання України, 1991.
15. Гундорова Т. Проявлення слова. Дискусія раннього українського модернізму. Постмодерна інтерпретація. – Львів: Центр гуманітарн. досліджень Львів. держ. ун-ту ім. І. Франка, 1997.
16. Донцов Д. Націоналізм. – Лондон: Українська видавнича спілка, 1966.
17. Драгоманов М. Чудацькі думки про українську національну справу // Літературно-публіцистичні праці: У 2 т. – К.: Наук. думка, 1970. – Т. 2.
18. Етнонаціональна структура українського суспільства: Довідник / Київський національний університет ім. Т. Г. Шевченка. – К.: Наук. думка, 2004.
19. Жіночий простір: феміністичний дискурс українського модернізму. – К.: Факт, 2003.
20. Забужко О. Філософія української ідеї та європейський контекст. – К.: Наукова думка, 1992.
21. Здіорук С. І., Парахонський Б. О., Валевський О. Л. Стратегічні аспекти національно-культурної політики України. – К.: НІСД, 1995.
22. Карась А. Філософія громадянського суспільства в класичних теоріях і некласичних інтерпретаціях: Монографія. – Київ; Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003.
23. Кисельов М. М., Гардашук Т. В., Зарубицький К. Є. та ін. Екологічні виміри глобалізації. – К.: ПАРАПАН, 2006.
24. Костомаров М. Дві руські народности. – Київ-Ляйпціг, 1906.
25. Костомаров М. Закон Божий (Книга буття українського народу). – К.: Либідь, 1991.
26. Кримський С. Б. Запити філософських смислів. – Київ: ПАРАПАН, 2003.

27. Крисаченко В. С. Динаміка населення: популяційні, етнічні та глобальні виміри: Монографія. – К.: НІСД, 2005.
28. Крисаченко В. С. Етнічна структура українського суспільства // Стратегічна панорама. – 2004. – № 4.
29. Крисаченко В. С., Степико М. Т., Власюк О. С. та ін. Українська політична нація: генеза, стан, перспективи / За ред. В. С. Крисаченка. – К.: НІСД, 2004.
30. Крисаченко В.С., Хилько М.І. Екологія. Культура. Політика: Концептуальні засади сучасного розвитку. – К.: Знання України, 2001.
31. Кульчицький О. Риси характерології українського народу // Енциклопедія українознавства. Загальна частина. – К., 1993. – Т. 1.
32. Лавриненко Ю. Розстріляне відродження. Антологія 1917–1933. Поезія – проза – драма – есей. – 3-тє вид. – К.: Смолоскип, 2001.
33. Липа Ю. Призначення України. – Львів: Просвіта, 1992.
34. Липинський В. Листи до братів-хліборобів. Про ідею і організацію українського монархізму. – Київ; Філадельфія, 1995.
35. Лисяк-Рудницький І. Україна між Сходом і Заходом // Історія філософії України: Хрестоматія. – К., 1993.
36. Мірчук І. Світогляд українського народу: Спроба характеристики // Науковий збірник УВУ. – Вип. 3. – Прага, 1942.
37. Нечуй-Левицький І. Світогляд українського народу. Ескіз української міфології. – К.: Обереги, 1993.
38. Павличко С. Дискурс модернізму в українській літературі. – 2-ге вид. – К.: Либідь, 1999.
39. Пахльовська О. Українська культура у вимірі “пост”: посткомунізм, постмодернізм, поствандалізм // Сучасність. – 2003. – №10.
40. Пелагеша Н. Україна у смислових війнах постмодерну: трансформація української національної ідентичності в умовах глобалізації. – К.: НІСД, 2008.
41. Перова О. Біофілософія як форма аксіолого-пізнавальної орієнтації постнекласичної науки // Людина в лабіринті перспектив. – К.: ПАРАПАН, 2004.
42. Петров В. Діячі української культури – жертви більшовицького терору (1920 – 1940). – К.: Воскресіння, 1992.
43. Попович М. Що таке “українська національна ідея”? // Культура і життя. – 2006. – 27 листопада.
44. Рогожа М. Моральнісні засади сучасності // Людина в лабіринті перспектив. – К.: ПАРАПАН, 2004.
45. Розумний М. Національна ідея: етапи розвитку // Наука і суспільство. – 1996. – №1, 2.
46. Рубанець О. Біологічні основи буття у світлі сучасних наукових досліджень // Людина в лабіринті перспектив. – К.: ПАРАПАН, 2004.
47. Ситник Г. Національні цінності як основа прогресивного розвитку особистості, суспільства і держави // Вісник НАДУ. – 2004. – Вип. 2.
48. Скотна Н. Особа в розколотій цивілізації: освіта, світогляд, дії. – Львів: Українські технології, 2005.
49. Сміт Ентоні Д. Національна ідентичність. – К.: Основи, 1994.
50. Солодка свобода слова. Незалежний культурологічний часопис «І». – 2004. – № 32.
51. Старовойт І. Західноєвропейська та українська ментальність. Компаративний аналіз. – Львів-Тернопіль, 1995.
52. Старосольський В. Теорія нації. – Нью-Йорк: Наукове товариство ім. Т. Шевченка, 1998.
53. Сурмін Ю. Ціннісні процеси пострадянського суспільства: методологічний аспект. – Х.: ХНАДУ, 2003.
54. Україна як суб'єкт геополітичної гри. Незалежний культурологічний часопис «І». – 2005. – № 39.
55. Феномен нації: основи життєдіяльності / За ред. Б.В.Попова. – К.: Товариство «Знання», 1998.

56. Чижевський Д. Головні риси українського світогляду в українській культурі. – Подебради, 1940.
57. Шлемкевич М. Загублена українська людина. – К.: Фенікс, 1992.
58. Янів В. Нариси до історії української етнопсихології. – К.: Знання, 2006.

Допоміжна

1. Андрос Є. Буття української людини у світі: антропокультурний вимір проблеми // Наукові і освітянські методології та практики. – К.: Центр гуманітарної освіти НАН України, 2003.
2. Апель К.-О. Обґрунтування етики відповідальності // Ситниченко Л.А. Першоджерела комунікативної філософії. – К.: Либідь, 1996.
3. Бжезинський З. Велика шахівниця: Американська першість та її стратегічні імперативи. – Львів – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2000.
4. Бирюкова М. Глобалізація: інтеграція и дифференціація культур // Философские науки. – 2001. – № 1.
5. Бистрицький Є. Передчуття громадянського суспільства // Дзеркало тижня. – № 42 (671). – 11 – 18 листопада 2007.
6. Білорус О. Глобалізація і національна стратегія. – К.: ВО “Батьківщина”, 2001.
7. Білорус О., Лук’яненко Д. Глобальні трансформації і стратегії розвитку // НАН України. Інститут світ. економіки і міжнарод. відносин. – К.: Віпол, 1998.
8. Гальчинський А. Геополітичні аспекти євроінтеграційного курсу України // Політика і культура. – № 42. – 2002.
9. Демократія: Антологія / Упорядник Олег Проценко. – К.: Смолоскип, 2005.
10. Дорогунцов С., Ральчук О. Сталий розвиток – цивілізаційний діалог природи і культури // Вісник НАНУ. – 2001. – №10.
11. Йонас Г. Принцип відповідальності. У пошуках етики для технологічної цивілізації / Пер. з нім. А.Єрмоленка. – К.: Лібра, 2001.
12. Катаєв С. Трансформація сучасного українського суспільства: постмодерністський контекст // Український соціально-гуманітарний журнал. – 1999. – № 3.
13. Кізіма В. Метастратегія соціально-політичного життя України: від ідеології тоталітаризму до ідеї тотальності // Політологічні читання. – 1994. – № 2.
14. Лібералізм: Антологія. / Упорядники Олег Проценко, Василь Лісовий.- К.: Смолоскип, 2002.
15. Лук’янець В., Соболь О. Філософський постмодерн. – К.: Абрис, 1998.
16. Мельник В. Розвиток науки і цінності людського буття // Духовність. Культура. Нація. Збірник наукових статей. – Львів: Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка. – Вип. 1. – 2005.
17. Мнацаканян М.О. Нации и национализм. Социология и психология национальной жизни. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2004.
18. Мовчан В. Моральні цінності діяльності самопізнання // Проблеми гуманітарних наук (наукові записки ДДПУ). – Випуск п’ятнадцятий. – Дрогобич: Вимір, 2005.
19. Нагорна Л.П. Національна ідентичність в Україні. – К.: ППІЕНД, 2002.
20. Новіков Б. Гуманізм, духовність в сучасному інформаційному суспільстві // Вісник НТУУ „КПІ”. Філософія. Психологія. Педагогіка. – Вип. 1. – 2001.
21. Орел А. Геополітичний вибір України – чи є вихід із глухого кута? // Щоденна всеукраїнська газета «День». – №197. – 27 жовтня 2005.
22. Павловський М. Стратегія розвитку суспільства: Україна і світ (економіка, політологія, соціологія). – К.: Техніка, 2001.
23. Панчук М. Футурологічний підхід до національної ідеї // Українська думка. – 1999. – 20 травня.
24. Пірен М. Етнополітичні процеси в сучасній Україні. – К.: Вид-во УАДУ, 1999.
25. Ребет Л. Формування української нації. – Мюнхен: Сучас. Україна, 1951.
26. Сенченко М. Україна: шляхом незалежності чи неоколонізації? – К.: МАУП, 2003.
27. Соціальна перспектива (філософсько-методологічний аналіз сучасних зарубіжних концепцій). – К.: Наукова думка, 1992.

28. Степико М. Сучасний етап становлення української політичної нації: Характерні особливості // Стратегічна панорама. – 2004. – № 1.
29. Титаренко Т. Національна політична ідентичність в Європі та Україні // Нова політика. – 2001. – № 4.